

Згадати все:

про сто років з життя рівнянки Ірини Бучковської

Цьогоріч влітку рівнянка Ірина Олександрівна Бучковська відзначатиме столітній ювілей. І хоча очі цієї поважної жінки за довге життя втомилися і ледь пропусають світло, вона звикла й до цього напівтемного світу, сприймаючи усе, що дарує кожен новий день, з вдячністю і бажанням жити.

— Я всім кажу: «Не жерить, будь ласка!» — розповідає пані Ірина про секрет свого здорового і активного довголіття. — За статуєю я не дрібна, кістки в мене міцні. Я завжди боялася розповніти і намагалася тримати вагу 64-65 кілограмів. Уже понад 20 років я снідаю вівсянкою, яку запарюю окропом, додаю кефіру та фруктів — чорнослив, курагу чи родзинки. Обідаю повноцінно, але обов'язково в один і той самий час, о 13.30. Вечеряю о 19.00, а ще з'їдаю ввечері 1-2 яблука. Спати лягаю опівночі... Понад 40 років я не вживаю цукру. Не люблю картоплі, а більше вживаю моркву, буряк. Я не п'ю кави, ніколи не їм копченого і солоного. Їз задоволенням п'ю хороше сухе вино... Зарядку зранку роблю обов'язково.

Родинні витоки

Розповідає Ірина Бучковська: — Мій батько Олександр Бучковський — поляк за національністю — народився неподалік Дубна

двоповерховий будинок нотаріуса, друга впала за мостом. Це було єдине бомбардування міста, і це мій єдиний спогад про справжню війну...

Після цього бомбардування дядько Михайло Бучковський відвіз нас на хутір Едвардівку, щоб ми пересиділи в них ці страхіття. Коли ж через тиждень поверталися назад львівською дорогою, то зустріли радянське військо, які входили в Дубно.

За нової влади одразу на другий день закрилися усі магазини. Вулиці спорожнили. Ніхто не працював. Як ми ту першу зиму пережили, то я й не знаю. Потім відкрили один кооперативний магазин, в якому були основні продукти. Згодом — кондитерську Зомера. Навіть перші радянські тістечка я пам'ятаю. Пішла працювати на пошту. Був наказ зняти на будинках усі поштові скриньки червоного кольору з білим орлом. Знесли їх на пошту, де перефарбовували на синій колір, а я трафаретом наносила білою фарбою слово «почта». Так я заробляла гроші на хліб.

А одного зимового дня 1940 року до їхньої оселі зайшли кілька чоловіків у білих кожухах, і наказавши батькові взяти змінну кабізну, забрали його. Відвели до дубенської Брами, в якій на

Ірина Бучковська. Дубно, 1925 р.

На радянському сході

Наприкінці квітня потяг прийшов у Казахстан на станцію Тайинша, а звідти ватажівками повезли людей у село за 75 кілометрів.

— Виявилося, що це було польське село, в якому жили переселенці з 1936 року із польського прикордоння, — розповідає пані Ірина. — Ми сиділи на площі, до нас приходили місцеві і розбирали по хатах. Роботи ніякої не було. Нас рятувала мамина машинка «Zinger» і мамині руки. Так ми прожили довоєнний 1941 рік.

Коли ж почалася війна, повезли на будівництво залізниці, поселивши в бараках:

— Ми кляли шпалі і засипали пісок. Ставилися до нас не так, як до своїх людей. Давали хлібні картки. Мені на 700 грамів, мамі — на 300. Там ми познайомилися з інженером із Корця Немисловським і його дружиною. З ними ми й жили в одній фінській хатині.

польське військо генерала Андерса, куди й потрапив батько Ірини Бучковської. Був він писарем, бо мав гарний почерк. Батько писав, що подав рапорт на відпустку, щоб забрати родину. Та через деякий час одержали лист від батька з Єгипту.

— З листа ми дізналися, що саме в той день, як він мав вирушати до нас, підійшов корабель і польську армію відправили ним до Єгипту, — розповідає п.Ірина. — Батько мав хвороби серця, ревматизм. У Єгипті потрапив до шпиталю, звідки його перевезли в Англію у шпиталь. Там він і помер у 1948 році. Батько в Англії поклав на депозит на моє ім'я три золотих хрестики з Єрусалима, які потім мені переслав брат, який живе в Польщі. Згодом я одержала батькову поштовану валізу, в якій були піжами зі шпиталю, плед, поїджений м'ясо, солдатський ніж, ложка, виделка і багато фото з Єгипту.

ттю — народився неподалік Дубна в польській колонії Едвардівка і був молодшим із трьох братів. Дід Бучковський двох старших синів наділив землею, а молодшого, мого батька, послав вчитися в Дубно. Батько був освіченою людиною і за Польщі працював у податковому відділі Дубенського повітового староства (щоби на кшталт міської управи). Там і познайомився з моєю матір'ю Анною Толстою. Мамина родина Толстих — із Дерманя. Мій дід Наум Толстий був військовим фельдшером, і деякий час вони з бабусею Анною Карлівною жили в Острозі, дід там працював у шпиталі. Мали восьмеро дітей, у кожного з яких склалося непросте життя...

Батьки пані Ірини одружилися в Дубні в 1919 році. А на свято Маковея в 1920-му прийшла в цей світ і маленька Ірина. Її батьки не мали власного житла, тому винаймали чужі помешкання. Народилася пані Ірина на вулиці Паненській (тепер Шевченка). Як вона пригадує, її мама Анна Наумівна з молодих років мала хист до шиття. Жінка й досі зберігає машинку «Zinger», яку її мама придбала в 1914 році на свою першу зарплату вчительки (вона один рік вчителювала в Острозі). Як ця машинка їх потім рятувала!

— У батьків я була єдиною дитиною, — розповідає Ірина Бучковська, — бо вони вважали, що можуть дати хороше забезпечене життя лише одній дитині. Ми на той час були досить небідною сім'єю. Батько одержував платню у 200 злотих.

У дубенській гімназії

Ірина Бучковська в 1938 році закінчила Дубенську польську гімназію. Заклад був платним, і батько, як державний службовець, платив за навчання доньки трохи більше 50 злотих за семестр.

У гімназії вчилися разом хлопці й дівчата. Ірина Бучковська згадує,

Шлюбне фото Анни і Олександра Бучковських. Дубно, 1919 р.

яку форму носили гімназистки — спіднички плісе і блузки синього кольору, а взимку одягали сине пальто під пояс з сірим каракулевим комірком. Пані Ірина добре пам'ятає й вчителів — здебільшого це були поляки. Вчили, окрім інших предметів, латину, французьку й українську мови. На урок Закону Божого приходили батюшка, ксьондз і равин, адже більше половини класу були євреями, а ще — поляки і росіяни.

— До православних приходив батюшка Михайло Носаль, — пригадує пані Ірина. — Він тоді служив у Свято-Іллінському храмі в Дубні. Я його пам'ятаю таким високим, худорлявим з маленькою акуратною борідкою. Про те, що батюшка займається лікарськими травами, я тоді не знала. Жили Носалі в будинку для священників, що був біля храму. Поряд жила сім'я священника Серафима Молчановського, яка була нашою родиною. Відомий футболіст Леонід Молчановський — мій двоюрідний брат по мамі. Він був однолітком і товаришем по гімназії Івана Носаля. Їхня дружба продовжувалася пізніше й у Рівному. Ми з Носалями впродовж багатьох років дружили сім'ями.

Закінчивши в 1938 році гімназію, Ірина Бучковська поїхала навчатися до Львова у гендльовий лицей. Мешкала в пансіонаті, який тримали у вірменському костелі монахині.

Перші «совіти»

Ось як розповідає Ірина Бучковська про початок війни у вересні 1939-го:

— Почула страшний гул. Дивлюся на небо, а там — чорна хмара літаків. Таке я бачила перший і єдиний раз. Побігла притьмом додому, а на вулицях уже жодної живої душі нема. Бачила, як на Дубно впало дві бомби. Перша влучила в новенький

до дубенської брами, в якій на другому поверсі тримали заарештованих. Туди помістили всіх дубенських поляків, яких заарештували в один день. Відтоді Ірина Бучковська більше не бачила батька.

А через деякий час вночі «навідалися» солдати і наказали Ірині та її мамі збирати речі.

— Ми з матір'ю думали, що нас повезуть на розстріл, — розповідає пані Ірина. — Тому коли сказали збирати речі, ми відмовилися, бо ж все одно розстріляють. Але солдатики були добрі — зібрали мої зошити, книжки. Кажу, навіщо це нам? А він: «Згадаєш ще мене». Мамину швейну машинку теж повантажили. Привезли нас на вокзал, а там вздовж колії скільки видно в обидва боки сидять з клунками люди. Посадили нас у вагони-теплушки і повезли на схід. Їхали ми два тижні. Один раз на день відчиняли двері вагона і давали буханець хліба і відро якоїсь баланди. Разом з нами їхали три польські сім'ї моїх подружок. Їхала і єврейська сім'я, в якій було багато дітей, одне одного менше, бідота. У поле випускали один раз на добу. На щастя, це був квітень, було тепло.

ми й жили в одній фінській хатині, а за стіною жив начальник цього будівництва. Мама обшивала і їхні родини.

Потому доля закинула пані Ірину під Свердловськ до Каменськ-Уральського — вона працювала обліковцем в організації «Взривпром», яка прокладала тунелі в горах. Там познайомилася із своїм майбутнім чоловіком Ісааком Грінбергом, якого вивезли на схід із Кишинєва. Молоді побралися у 1940 році.

— Коли відкрили другий фронт, у нас забрали радянські паспорти, — розповідає пані Ірина. — Усіх сфотографували і видали паспорти, заповнені англійською мовою. Деякий час ми одержували американські посилки з продуктами і навіть були військові вовняні шарфики захисного кольору, які я розпускала і плела з них светри і шакарпетки. А потім ці документи знову забрали.

Доля батька

Про долю свого батька Ірина Бучковська дізналася пізніше. У 1942 році його разом з багатьма поляками випустили і направили до Самарканду. Там формувалося

Родини Бучковських Молчановських Салієнків. Дубно 1956 рік

Арешт чоловіка і повернення на Волинь

У 1949 році заарештували Ісаака Грінберга. Вкотре зробили в квартирі обшук, забрали альбоми, документи, прикраси. Не знаючи, що йому «пришити», звинуватили в розповсюдженні анекдотів і в тому, що хвалив хороші дороги в Румунії. Дали п'ять років, відправивши в Апатити Мурманської області. Щоправда, відбувши два роки, чоловік повернувся.

На той час у сім'ї вже було двоє синів — Олександр і Борис, названі на честь дідів. Залишившись сама з дітьми і матір'ю, пані Ірина вирушила додому в Україну. Спочатку зупинилися у Рівному в родині брата Леоніда Молчановського, яка мешкала на тодішній вулиці Червоноармійській (тепер Петлюри). Велика і дуже дружна родина, яка об'єднала сім'ї Молчановських, Толстих, Салієнків, Бучковських завжди, і в горі, і в радості, підтримували одне одного і допомагали. От і з поверненням із заслання сім'ї Ірини Бучковської зібралася гуртом родина, щоб допомогти, порадити, де краще починати їхнє нове життя. Сім'я повернулася в рідне Дубно.

Потроху ставали на ноги, росли діти. Ірина Олександрівна працювала бухгалтером, чоловік — виконробом. Мама Анна Наумівна прожила в сім'ї дочки до кінця життя — померла в 1973 році у віці 83 роки. Чоловіка не стало двома роками раніше.

Нині у поважній пані Ірини Бучковської два сина, четверо онуків і четверо правнуків. Її життя, як і в тисяч інших наших співвітчизників, за довге століття вдалося присмачене бідами, але ця жінка несе запал життєлюбства, вмє цінувати миттєвості, які роблять людину щасливою.

Галина ДАНИЛЬЧУК,
РетроРівне.